

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра германської і фіно-угорської філології

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Порівняльно-історичне мовознавство і зіставна типологія мов

(назва навчальної дисципліни)

напрямок підготовки	доктор філософії
галузь знань	03 Гуманітарні науки
спеціальність	035 Філологія
освітньо-наукова програма	Філологія у вимірах сьогодення: мовознавство, літературознавство, перекладознавство
статус дисципліни	дисципліна вільного вибору аспіранта

Форма навчання денна, вечірня, заочна
Навчальний рік 2024 – 2025
Семестр III
Кількість кредитів ЄКТС 3
Мова навчання українська
Форма підсумкового контролю залік

Розробник:

Шутова Марія Олександрівна, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри германської і фіно-угорської філології КНЛУ.

Рецензенти:

Черхавна Олеся Олегівна, доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри германської і фіно-угорської філології КНЛУ.

Анохіна Тетяна Олександрівна, доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри теорії і практики перекладу з англійської мови КНЛУ.

Схвалено на засіданні кафедри української філології,
протокол № 1 від «01» серпня 2024 р.

Завідувач кафедри

Марія ШУТОВА

Схвалено на засіданні вченої ради університету,
протокол № 2 від «26» серпня 2024 р.

Голова вченої ради

Роман ВАСЬКО

1. Мета вивчення дисципліни:

сприяти *формуванню в аспірантів знань, вмінь, навичок і компетентностей* про дві взаємопов'язані галузі знань – порівняльно-історичне мовознавство і зіставну типологію мов; мотивувати в *аспірантів потреби в необхідності вивчення* ідей і методів порівняльно-історичного мовознавства і зіставної типології мов, *формувати навички* застосовувати методологічний інструментарій порівняльно-історичного мовознавства (порівняльно-історичний метод та ін.) і зіставної типології мов (зіставна інтерпретація, встановлення типів у мовах та ін.), виявляти найбільш суттєві типологічні характеристики різних мов світу, *виховувати* професійні й наукові здібності аспіранта, необхідні для формування компетентностей в аспекті зіставлення структур рідної мови і досліджуваної іноземної мови у процесі міжкультурних контактів і в перекладацькій діяльності.

2. Загальний обсяг (відповідно до робочого навчального плану):

3 кредити ЄКТС; 90 год., у тому числі:

	Денна/вечірня форма навчання	Заочна форма навчання
лекції	20 год.	6 год.
семінарські заняття	10 год.	4 год.
практичні заняття	–	–
консультації	–	–
самостійна робота	60 год.	80 год.

3. Передумови до вивчення або вибору навчальної дисципліни:

3.1. *Знати*: основні наукові школи зіставної лінгвістики на тлі порівняльно-історичного мовознавства та ін. галузей знань, мовні універсалії і методи типологічного аналізу; принципи класифікації мов світу, типологію фонологічних систем різних мов, типологію словотворення, типологію морфологічної структури слова, типологію лексичних систем, типологію частин мови, типологію морфологічних систем, типологію синтаксису.

3.2. *Вміти*: застосовувати прийоми методологічного інструментарію порівняльно-історичного мовознавства (порівняльно-історичний метод, метод ступінчастої реконструкції та ін.) і зіставної типології мов (зіставний метод та ін.).

Для успішного засвоєння дисципліни аспіранти повинні володіти знаннями в галузях: “Загальне мовознавство”, “Порівняльно-історичне і типологічне мовознавство” та ін. Знання та навички, отримані в результаті вивчення цих курсів, створюють необхідну базу для вивчення курсу «Порівняльно-історичне мовознавство і зіставна типологія мов» і мають високий ступінь кореляції з ними.

4. Анотація навчальної дисципліни.

Дисципліна «Порівняльно-історичне мовознавство і зіставна типологія мов» належить до переліку дисциплін вільного вибору аспіранта. Вона спрямована на формування в аспірантів знань, вмінь, навичок і компетентностей про дві взаємопов'язані галузі знань – порівняльно-історичне мовознавство і зіставну типологію мов, а також про принципи зіставлення основних категорій, про прийоми методологічного інструментарію порівняльно-історичного мовознавства і зіставної типології мов (зіставний метод з його техніками та ін.). Курс забезпечує аспірантів основним глосарієм термінів, пов'язаних із порівняльно-історичним вивченням мов, їх розвитком, а також критеріями зіставлення основних мовних категорій.

Курс включає один організаційний модуль і два змістові модулі.

У **першому змістовому модулі** поглиблюються наукові уявлення про завдання, об'єкт, предмет порівняльно-історичного мовознавства і зіставної типології мов; визначаються дефініції понять «тип» мови, ізоморфізм і аломорфізм; мовні універсалії і методи типологічного аналізу,

зіставний метод, метод індексації, метод глотохронології (лексикостатистики) М. Сводеша; принципи класифікації мов світу, види типологічних і ареальних досліджень.

У **другому змістовому** розглядається типологія фонологічних систем різних мов, зокрема типологічні показники підсистеми вокалічних фонем у двох мовах, типологічні показники підсистеми консонантних фонем у двох мовах, типологія інтонації, типологія складових структур; типологія словотворення, зокрема номінативні засоби мови, слово як основна типологічна одиниця словникового складу мови, типологія морфологічної структури слова, словотвір, типологія словотворчих / словотвірних систем, типологія безафіксального словотвору, типи складних слів у двох мовах; типологія лексичних систем, зокрема основні ознаки для типології лексичних систем, асиметрія лексичного знаку, обсяг значення слова, зіставлення способів вираження лексичних значень, мотивоване слово в мовах, наявність і глибина стилістичної диференціації словника, фразеологія, специфічні моделі фразеологізмів, зіставна продуктивність різних засобів поповнення лексики, соціальні та внутрішньомовні передумови запозичень; типологія частин мови, зокрема параметри типологічного зіставлення частин мови, ознаки ізо- і аломорфізму в системі повнозначних слів у двох мовах, ознаки ізо- і аломорфізму в системі службових слів у двох мовах; типологія морфологічних систем, зокрема способи граматичного вираження, основні типи подібності та розбіжності між мовами в плані форм, значень і функціонування граматичних категорій, типологія іменника, категорія відмінка, категорія числа, категорія роду, категорія означеності-неозначеності, категорія ступеня якості, типологія дієслівних категорій у різних мовах, категорія виду, категорія часу, категорія стану, категорія модальності, категорія особи; типологія синтаксису, типи синтаксичного зв'язку, критерії виділення типів словосполучень, типи атрибутивних словосполучень в двох і більше мовах, типи об'єктних словосполучень в двох і більше мовах, критерії визначення типів пропозиції, типологія структурних типів речень, тип дієслівних речень, тип іменних речень, тип односкладних речень, члени речення і частини мови в мовах, структурно-семантичні типи підмета, структурно-семантичні типи присудка, структурно-семантичні типи додатка, структурно-семантичні типи означення, структурно-семантичні типи обставини, порядок слів.

5. Компетентності аспірантів, визначені навчальною дисципліною (освітнім компонентом) «Порівняльно-історичне мовознавство і зіставна типологія мов».

ІНТЕГРАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ (ІК)

Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних і створення нових цілісних знань із загальнофілологічних дисциплін (мовознавства, теорії літератури, перекладознавства, семіотики), історії їх становлення і розвитку, сучасного стану й актуальних проблем, новітніх наукових парадигм і методології філологічних досліджень (мовознавчих, літературознавчих, перекладознавчих).

ЗАГАЛЬНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ (ЗК)

ЗК 1. Здатність до оволодіння загальнонауковим (філософським) системним світоглядом, аналізу, синтезу і генерування нових ідей.

ЗК 2. Здатність планувати і здійснювати комплексні дослідження на основі набуття універсальних навичок дослідника, зокрема і в міждисциплінарних галузях.

ЗК 3. *Здатність до осмислення філософсько-світоглядних засад, сучасних тенденцій, напрямів і закономірностей розвитку порівняльно-історичного мовознавства і зіставної типології мов.*

ЗК 4. *Здатність до наукового пізнання, застосування здобутих знань у практичній діяльності на засадах загальної та спеціальної методології, зокрема в плані аналізу матеріалу лексикографічних та ін. джерел.*

із загальнофілологічних дисциплін (мовознавства, теорії літератури, перекладознавства, семіотики), історії їх становлення і розвитку, сучасного стану й актуальних проблем, новітніх наукових парадигм і методології філологічних досліджень (мовознавчих, літературознавчих, перекладознавчих).														
ЗК 1. Здатність до оволодіння загальнонауковим (філософським) системним світоглядом, аналізу, синтезу і генерування нових ідей.	+	+												
ЗК 2. Здатність планувати і здійснювати комплексні дослідження на основі набуття універсальних навичок дослідника, зокрема і в міждисциплінарних галузях.			+											
ЗК 3. Здатність до осмислення філософсько-світоглядних засад, сучасних тенденцій, напрямів і закономірностей розвитку порівняльно-історичного мовознавства і зіставної типології мов.	+			+										
ЗК 4. Здатність до наукового пізнання, застосування здобутих знань у практичній діяльності на засадах загальної та спеціальної методології, зокрема в плані аналізу матеріалу лексикографічних та ін. джерел.	+				+									
ФК 1. Здобуття концептуальних та методологічних знань у галузі порівняльно-історичного мовознавства та зіставної типології мов, зокрема засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових філологічних знань, оволодіння термінологією з порівняльно-історичного мовознавства та зіставної типології мов.	+					+								
ФК 2. Здатність збирати дані для філологічного дослідження, систематизувати та інтерпретувати їх.	+						+							

<p>ФК 3. Здатність аналізувати філологічні явища з погляду фундаментальних філологічних принципів і знань, класичних та новітніх дослідницьких підходів, а також на основі відповідних загальнонаукових методів у порівняльно-історичному мовознавстві та зіставній типології мов.</p>	+								+								
<p>ФК 4. Здатність до критичного аналізу, оцінки, синтезу, продукування нових ідей і розв'язання комплексних проблем у порівняльно-історичному мовознавстві та зіставній типології мов.</p>	+									+							
<p>ФК 5. Здатність визначати методологічні засади комплексного філологічного дослідження у сферах порівняльно-історичного мовознавства та зіставній типології мов, літературознавства та перекладознавства, самостійно розробляти й запроваджувати методологію дослідження, яка базується на результатах наукових розвідок, міжнародних стандартах і рекомендаціях.</p>	+													+			
<p>ФК 6. Здатність виявляти спільні та відмінні тенденції в розвитку лінгвістики, літературознавства й перекладознавства.</p>	+														+		
<p>ФК 7. Здатність використовувати системні знання мови в теоретичному / практичному, синхронному / діяхронному, діалектологічному, стилістичному, соціокультурному, семіотичному аспектах для аналізу та синтезу ідей, задіювати системні знання сучасних мовознавчих, літературознавчих і перекладознавчих студій у власній дослідницько-інноваційній діяльності.</p>	+																+
<p>ФК 8. Здатність розв'язувати широке коло проблем і завдань у галузі філології на</p>										+							

основі розуміння їх природи, чинників впливу, тенденцій розвитку і з використанням теоретичних та експериментальних методів; розширювати та переоцінювати вже існуючі знання і професійну практику.																				
ФК 9. <i>Здатність формулювати фундаментальну наукову проблему в галузі філології (мовознавство, літературознавство, перекладознавство), робочі гіпотези досліджуваної проблеми, що передбачає глибоке переосмислення наявних і створення нових цілісних знань та/або професійної практики.</i>																				

6. Результати навчання аспірантів з дисципліни (освітнього компонента) «Порівняльно-історичне мовознавство і зіставна типологія мов».

Результати навчання аспірантів з дисципліни базуються на програмних результатах навчання, визначених освітньо-науковою програмою «Філологія у вимірах сьогодення: мовознавство, літературознавство, перекладознавство»:

ПРН 1. На основі системного наукового світогляду аналізувати складні явища суспільного життя, пов'язувати загальнофілософські проблеми з вирішенням завдань, що виникають у професійній та науково-інноваційній діяльності, застосовувати емпіричні й теоретичні методи пізнання.

ПРН 2. Критично аналізувати та оцінювати основні класичні та новітні філологічні концепції, фундаментальні праці конкретної філологічної спеціалізації, глибоко розуміти теоретичні й практичні проблеми в галузі дослідження і пропонувати шляхи їх вирішення.

ПРН 3. Порівнювати і класифікувати різні наукові погляди у галузі дослідження, формулювати й обґрунтовувати власну наукову концепцію; критично аналізувати власні наукові досягнення і здобутки інших дослідників.

ПРН 4. Обирати адекватну предмету філологічного дослідження методологію, запроваджувати сучасні методи наукових досліджень для розв'язання широкого кола проблем і завдань у галузі порівняльно-історичного мовознавства та зіставної типології мов.

ПРН 5. Визначати мету власного наукового дослідження, генерувати нові ідеї, мислити абстрактно, адаптуватися до нових умов і ситуацій.

ПРН 6. Формулювати фундаментальну наукову проблему в галузі філології (мовознавство, літературознавство, перекладознавство) та робочу гіпотезу з досліджуваної проблеми.

ПРН 7. Застосовувати принципи організації й проведення комплексних теоретичних і експериментальних досліджень в сфері філології (мовознавство, літературознавство, перекладознавство) з урахуванням відомих наукових розвідок, міжнародних стандартів і рекомендацій.

ПРН 8. Виявляти спільні та відмінні тенденції розвитку лінгвістики, літературознавства й перекладознавства.

**Матриця відповідності результатів навчання
з дисципліни (освітнього компонента)
«Порівняльно-історичне мовознавство і зіставна типологія мов»
програмним результатам навчання, визначених освітньо-науковою програмою**

Результати навчання з дисципліни (освітнього компонента)	Програмні результати навчання							
	ПРН 1	ПРН 2	ПРН 3	ПРН 4	ПРН 13	ПРН 14	ПРН 15	ПРН 16
ПРН 1. На основі системного наукового світогляду аналізувати складні явища суспільного життя, пов'язувати загальнофілософські проблеми з вирішенням завдань, що виникають у професійній та науково-інноваційній діяльності, застосовувати емпіричні й теоретичні методи пізнання.	+							
ПРН 2. Критично аналізувати та оцінювати основні класичні та новітні філологічні концепції, фундаментальні праці конкретної філологічної спеціалізації, глибоко розуміти теоретичні й практичні проблеми в галузі дослідження і пропонувати шляхи їх вирішення.		+						
ПРН 3. Порівнювати і класифікувати різні наукові погляди у галузі дослідження, формулювати й обґрунтовувати власну наукову концепцію; критично аналізувати власні наукові досягнення і здобутки інших дослідників.			+					
ПРН 4. Обирати адекватну предмету філологічного дослідження методологію, запроваджувати сучасні методи наукових досліджень для розв'язання широкого кола проблем і завдань у галузі порівняльно-історичного мовознавства та зіставної типології мов.				+				
<i>ПРН 5. Визначати мету власного наукового дослідження, генерувати нові ідеї, мислити абстрактно, адаптуватися до нових умов і ситуацій.</i>					+			
<i>ПРН 6. Формулювати фундаментальну наукову проблему</i>						+		

<i>в галузі філології (мовознавство, літературознавство, перекладознавство) та робочу гіпотезу з досліджуваної проблеми.</i>								
<i>ПРН 7. Застосовувати принципи організації й проведення комплексних теоретичних і експериментальних досліджень в сфері філології (мовознавство, літературознавство, перекладознавство) з урахуванням відомих наукових розвідок, міжнародних стандартів і рекомендацій.</i>							+	
<i>ПРН 8. Виявляти спільні та відмінні тенденції розвитку лінгвістики, літературознавства й перекладознавства.</i>								+

7. Відповідність програмних результатів навчання, методів навчання та форм оцінювання з навчальної дисципліни (освітнього компонента) «Порівняльно-історичне мовознавство і зіставна типологія мов».

Таблиця 3

Матриця відповідності програмних результатів навчання, методів навчання та форм оцінювання з навчальної дисципліни (освітнього компонента) «Порівняльно-історичне мовознавство і зіставна типологія мов»

Програмні результати навчання	Методи навчання	Форми оцінювання
<p>ПРН 1. На основі системного наукового світогляду аналізувати складні явища суспільного життя, пов'язувати загальнофілософські проблеми з вирішенням завдань, що виникають у професійній та науково-інноваційній діяльності, застосовувати емпіричні й теоретичні методи пізнання.</p> <p>ПРН 2. Критично аналізувати та оцінювати основні класичні та новітні філологічні концепції, фундаментальні праці конкретної філологічної спеціалізації, глибоко розуміти теоретичні й практичні проблеми в галузі дослідження і пропонувати шляхи їх вирішення.</p> <p>ПРН 3. Порівнювати і класифікувати різні наукові погляди у галузі дослідження, формулювати й обґрунтовувати власну наукову концепцію; критично аналізувати власні наукові досягнення і здобутки інших</p>	<p><i>Методи організації та здійснення навчальної діяльності:</i> словесні (пояснення, розповідь, лекція, бесіда) та практичні; репродуктивні та проблемно-пошукові; самостійної роботи.</p> <p><i>Методи стимулювання і мотивації навчальної діяльності:</i> дискусія, пізнавальні ігри, створення ситуації інтересу у процесі викладення матеріалу, створення ситуації новизни, опора на</p>	<p><i>Вхідний контроль</i> (як передумова успішної організації вивчення дисципліни).</p> <p><i>Поточний контроль</i> (оцінюється аудиторна, самостійна робота та інші види навчальної діяльності аспіранта; проводиться на кожному практичному занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи; передбачає оцінювання теоретичної підготовки і практичних навичок аспірантів із зазначеної теми (у тому числі самостійно опрацьованого матеріалу) під</p>

<p>дослідників.</p> <p>ПРН 4. Обирати адекватну предмету філологічного дослідження методологію, запроваджувати сучасні методи наукових досліджень для розв'язання широкого кола проблем і завдань у галузі філології.</p> <p>ПРН 13. <i>Визначати мету власного наукового дослідження, генерувати нові ідеї, мислити абстрактно, адаптуватися до нових умов і ситуацій.</i></p> <p>ПРН 14. <i>Формулювати фундаментальну наукову проблему в галузі філології (мовознавство, літературознавство, перекладознавство) та робочу гіпотезу з досліджуваної проблеми.</i></p> <p>ПРН 15. <i>Застосовувати принципи організації й проведення комплексних теоретичних і експериментальних досліджень в сфері філології (мовознавство, літературознавство, перекладознавство) з урахуванням відомих наукових розвідок, міжнародних стандартів і рекомендацій.</i></p> <p>ПРН 16. <i>Виявляти спільні та відмінні тенденції розвитку лінгвістики, літературознавства й перекладознавства.</i></p>	<p>життєвий досвід аспіранта.</p> <p><i>Методи контролю і самоконтролю в навчальній діяльності:</i> усний, письмовий, тестовий, самоконтроль і самооцінка.</p> <p><i>Логічні методи навчання:</i> моделювання, абстрагування, аналізу і синтезу, індуктивний, дедуктивний.</p> <p><i>Дослідницький метод.</i></p>	<p>час роботи на практичних заняттях).</p> <p><i>Модульний контроль</i> (оцінювання модульної контрольної роботи).</p> <p><i>Підсумковий (семестровий) контроль</i> (проводиться у формі заліку/іспиту за обсягом усього навчального матеріалу, визначеного робочою програмою навчальної дисципліни).</p>
---	---	---

8. Система оцінювання результатів навчання (критерії оцінювання результатів навчання та засоби діагностики навчальних досягнень аспірантів)

Контроль результатів навчання аспіранта з дисципліна «Порівняльно-історичне мовознавство і зіставна типологія мов» здійснюється у формі *вхідного, поточного, модульного та підсумкового (семестрового) контролю*. Механізм і критерії оцінювання оприлюднюються кафедрою психології педагогіки та фізичного виховання на своєму сайті та інформаційному стенді та доводяться до відома аспірантів до початку навчального року.

Вхідний контроль застосовується як передумова успішної організації вивчення дисципліни. Він дає змогу визначити наявний рівень знань аспірантів і слугує орієнтиром для реалізації індивідуального підходу в процесі викладання дисципліни та визначенні форм організації освітнього процесу і методів навчання.

Поточний контроль успішності аспірантів здійснюється протягом семестру. Під час опанування навчальним матеріалом оцінюється аудиторна, самостійна робота та інші види навчальної діяльності аспіранта. Поточний контроль проводиться на кожному семінарському занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки і практичних навичок аспірантів із зазначеної теми (у тому числі самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на семінарських заняттях.

Поточне оцінювання всіх видів навчальної діяльності аспірантів здійснюється *за накопичувальною системою*.

Система оцінювання результатів навчання аспірантів
з дисципліни «Порівняльно-історичне мовознавство і зіставна типологія мов»

Види навчальної діяльності аспіранта	Аудиторна навчальна робота аспіранта					Самостійна навчальна робота аспіранта		Модульна контрольна робота
	Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Творче есе	Ситуаційний аналіз (кейс-метод)	
Максимальна кількість балів	5	5	5	5	5	15	10	50

Модульний контроль. Семестровому контролю з навчальної дисципліни «Порівняльно-історичне мовознавство і зіставна типологія мов» передую написання аспірантами модульної контрольної роботи.

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи з дисципліни
«Порівняльно-історичне мовознавство і зіставна типологія мов»

Модульна контрольна робота включає 2 завдання, з яких кожне оцінюється за наступними критеріями. Відповідь на кожне завдання модульної контрольної роботи оцінюється за 25-бальною шкалою.

23–25 балів виставляються за вичерпну, змістовну, логічну та послідовну за викладом відповідь, що містить самостійні судження та демонструє здатність творчого розв'язання завдання.

18–22 бали виставляються за умови, що відповідь правильна, повна, змістовна, послідовна, але містить незначні помилки у викладі теоретичного матеріалу і практичного розв'язання проблеми, рівень самостійності суджень недостатній.

15–17 балів виставляються за умови, що відповідь неповна, схематична, є неточності і помилки в розкритті проблеми, рівень самостійності суджень недостатній.

14 балів і менше виставляється за умови відсутності вичерпаної відповіді на питання, наявності значної кількості неточностей і фактологічних помилок, що свідчить про поверховість знань аспіранта.

Виконане завдання має включати такі складники: обґрунтування актуальності, викладення змісту, висновки.

Максимальна кількість балів за виконану МКР становить 50.

Підсумковий (семестровий) контроль проводиться з метою оцінювання результатів навчання аспірантів на завершальному етапі вивчення дисципліни.

№ з/п	Форма підсумкового контролю	Види навчальної діяльності аспіранта	Максимальна кількість балів
1.	Передбачений підсумковий контроль – залік	1. Аудиторна та самостійна навчальна робота аспіранта 2. Модульна контрольна робота (МКР) 3. Залік	50 50

Аспірант вважається допущеним до семестрового контролю, якщо він виконав усі види робіт, що передбачені робочою програмою навчальної дисципліни.

Незалежно від форми здобуття третього рівня вищої освіти (очної (денної і вечірньої) і заочної) аспіранти зобов'язані відвідувати аудиторні заняття і проходити всі форми поточного та

підсумкового контролю, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни.

У разі неможливості аспірантам вечірньої та заочної форми здобуття освіти відвідувати всі аудиторні заняття з об'єктивних причин, вони складають індивідуальний графік відвідувань (не менше 50%), а решту завдань виконують дистанційно. Аспіранти погоджують цей графік із викладачем і відділом науково-дослідної роботи. Графік повинен бути затверджений проректором з наукової роботи.

Якщо аспіранти денної форми здобуття вищої освіти через поважні причини (хвороба, надзвичайні сімейні обставини тощо) не можуть відвідувати певну кількість аудиторних занять, вони мають їх відпрацювати. Процедуру та форми терміни відпрацювання аспірантами денної форми здобуття освіти пропущених занять із навчальної дисципліни визначає кафедра психології, педагогіки і фізичного виховання і доводить до відома аспірантів конкретні графіки відпрацювання пропущених занять з дисципліни і критерії оцінювання.

Семестровий контроль з навчальної дисципліни «Порівняльно-історичне мовознавство і зіставна типологія мов» проводиться у формі *заліку* за обсягом усього навчального матеріалу, визначеного робочою програмою навчальної дисципліни, і в терміни, встановлені навчальним планом і графіком навчального процесу.

Оцінювання на заліку здійснюється за національною шкалою, за 100-бальною шкалою і шкалою ЄКТС. На заліку екзаменатор виставляє семестровий рейтинговий бал, оцінку за залік (“зараховано / не зараховано”), кількість балів за 100-бальною шкалою й оцінку за шкалою ЄКТС.

Аспіранти, які мають семестровий рейтинговий бал з навчальної дисципліни 60 і вище, отримують оцінку “зараховано” і відповідну оцінку у шкалі ЄКТС без складання заліку. Аспіранти, які мають семестровий рейтинговий бал з дисципліни 59 і нижче, складають залік.

Якщо аспірант на заліку отримав підсумкову оцінку з дисципліни за національною шкалою “не зараховано”, то, крім цієї оцінки, у відомості обліку успішності йому незалежно від набраного семестрового рейтингового балу виставляється оцінка FX за шкалою ЄКТС і 0 балів за 100-бальною шкалою.

Підсумковий рейтинговий бал	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	Відмінно
82 – 89	B	Добре
75 – 81	C	
66 – 74	D	Задовільно
60 – 65	E	
0 – 59	FX	Незадовільно

На заліку у графі відомості обліку успішності “Відмітка про залік” викладач виставляє:

- оцінку за залік за національною шкалою (“зараховано”);
- кількість балів, що відповідає підсумковому рейтинговому балу аспіранта з навчальної дисципліни (кількість балів за 100-бальною шкалою);
- оцінку за шкалою ЄКТС (A, B, C, D, E).

В Індивідуальний навчальний план аспірант записує точну назву дисципліни (аббревіатури не допускаються), кількість годин і кредитів, підсумкову оцінку з дисципліни за національною шкалою, кількість балів за 100-бальною шкалою і оцінку за шкалою ЄКТС.

9. Програма навчальної дисципліни. Тематичний план занять

№ з/п	№ і назва теми (включно із темами, що винесені на самостійне опрацювання)	Кількість годин							
		Денна / вечірня форма				Заочна форма			
		Ра- зом	у тому числі			Ра- зом	у тому числі		
			лек- ції	семінар- ські / практич- ні заняття	само- стійна робота		лек- ції	семінар- ські / практич- ні занят- тя	само- стійна робота
Модуль 1									
Змістовий модуль 1.									
Порівняльно-історичне мовознавство і зіставна типологія мов: завдання, об'єкт, предмет									
1.1	Зіставна типологія мов на тлі інших галузей мовознавства. Місце зіставної типології мов на тлі порівняльно-історичного мовознавства та ін. галузей знань. Завдання, об'єкт, предмет зіставної типології мов. Дефініції поняття «тип» мови. Ізоморфізм і аломорфізм.	8	2	–	6	9	–	–	9
1.2	Мовні універсалиї і методи типологічного аналізу. Дефініції поняття «мова-еталон». Мовні універсалиї і їх характеристика. Методика типологічних досліджень. Зіставний метод. Метод індексації. Метод глотохронології (лексикостатистики) М. Сводеша.	8	2	–	6	9	–	–	9
1.3	Принципи класифікації мов світу. Лінгвістичний ландшафт Землі: різноманіття структур, функцій, статусів і історичних доль мов світу. Види типологічних досліджень. Генеалогічна класифікація. Типологічна класифікація. Ареальна класифікація. Функціональна класифікація.	8	2	–	6	13	2	2	9
Разом годин за модулем 1		24	6	–	18	31	2	2	27
Змістовий модуль 2.									
Зіставні типологічні характеристики на різних рівнях мови									
2.1	Типологія фонологічних систем. Поняття фонологічного рівня мови. Основні поняття фонологічної типології: фонема, алофон, інтегральна / дистинктивна ознака.	10	2	2	6	9	–	–	9

	Лінгвістичні універсалії на фонологічному рівні. Елементи мови-еталону на фонологічному рівні: граничні (фонема, дистинктивна ознака) і ненасичені одиниці (склад, фонологічне слово, тонема / інтонема).								
2.2	Типологія фонологічних систем різних мов. Типологічні показники підсистеми вокалічних фонем у двох мовах. Типологічні показники підсистеми консонантних фонем у двох мовах. Типологія інтонації. Типологія складових структур.	8	2	–	6	9	–	–	9
2.3	Типологія словотворення. Номінативні засоби мови. Слово як основна типологічна одиниця словникового складу мови. Типологія морфологічної структури слова. Словотвір. Типологія словотворчих / словотвірних систем. Типологія безафіксального словотвору. Типи складних слів у двох мовах.	8	2	–	6	9	–	–	9
2.4	Типологія лексичних систем. Основні ознаки для типології лексичних систем. Асиметрія лексичного знаку. Обсяг значення слова. Зіставлення способів вираження лексичних значень. Мотивоване слово в мовах. Наявність і глибина стилістичної диференціації словника. Фразеологія. Специфічні моделі фразеологізмів. Зіставна продуктивність різних засобів поповнення лексики. Соціальні та внутрішньомовні передумови запозичень.	10	2	2	6	13	2	2	9
2.5	Типологія частин мови. Параметри типологічного зіставлення частин мови. Ознаки ізо- і аломорфізму в системі повнозначних слів у двох мовах. Ознаки ізо- і аломорфізму в системі службових слів у двох мовах.	10	2	2	6	9	–	–	9
2.6	Типологія морфологічних систем. Способи граматичного	10	2	2	6	9	–	–	9

	вираження. Основні типи подібності та розбіжності між мовами в плані форм, значень і функціонування граматичних категорій. Типологія іменника. Категорія відмінка. Категорія числа. Категорія роду. Категорія визначеності-невизначеності. Категорія ступеня якості. Типологія дієслівних категорій в різних мовах. Категорія виду. Категорія часу. Категорія стану. Категорія модальності. Категорія особи.								
2.7	Типологія синтаксису. Типи синтаксичного зв'язку. Критерії виділення типів словосполучень. Типи атрибутивних словосполучень в двох і більше мовах. Типи об'єктних словосполучень в двох і більше мовах. Критерії визначення типів пропозиції. Типологія структурних типів речень. Тип дієслівних речень. Тип іменних речень. Тип односкладних речень. Члени речення і частини мови в мовах. Структурно-семантичні типи підмета. Структурно-семантичні типи присудка. Структурно-семантичні типи додатка. Структурно-семантичні типи означення. Структурно-семантичні типи обставини. Порядок слів.	10	2	2	6	11	2	–	9
	Разом годин за модулем 3	66	14	10	42	59	4	2	63
	Усього годин	90	20	10	60	90	6	4	80

10. Рекомендована література (у тому числі Інтернет ресурси)

Основна:

1. Рекомендована література:

Основна:

- Глуценко В. А. (2016). Порівняльно-історичний метод в українському мовознавстві 20-х – 60-х рр. XIX ст. *Наукові праці : науково-методичний журнал. Вип. 260. Т. 272. Філологія. Мовознавство* (сс. 21–26). Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили.
- Залізник Л. Л. (2005). *Археологія України : курс лекцій*. Київ : Либідь.
- Капранов Я. В. (2017). Методи виявлення ступенів споріднення мов. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 9 : Сучасні тенденції розвитку мов. Вип. 16*, 113-125. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_9_2017_16_16
- Корольова А. В. (2014). Когнітивна лінгвокомпаративістика: від реконст-рукції прамовних форм до реконструкції структур свідомості. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія : Філологія, 17(2)*, 94-101. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vknlu_fil_2014_17_2_14

5. Корунець І. В. (2003). Порівняльна типологія англійської та української мов : навчальний посібник. Вінниця : Нова Книга.
6. Кочерган М. П. (2006). Основи зіставного мовознавства (сс. 294–339). Київ : Академія.
7. Матвеева С. (2020). Лінгвістична реконструкція когнітивних структур у термінознаках. *Humanities Science Current*, 2(28), 72–78. DOI: 10.24919/2308-4863.2/28.208636
8. Мосенкіс Ю. Л. (2007). Общемировой праязык: история вопроса и постановка проблемы. *Происхождение языка и культуры: древняя история человечества*, 1(1), 5–13.
9. Школяренко В. І. (2019). Актуальні питання сучасної лінгвістики: порівняльно-історичний, лінгвокультурологічний і комунікативно-прагматичний аспекти: методичний посібник. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка.
10. Шутова М. О. (2016). Етнокультурні стереотипні портрети англійців і українців (когнітивно-ономасіологічна реконструкція фразеоформул) : монографія / Відп. ред. А. В. Корольова. Київ : Видав. центр КНЛУ.
11. Buffart H., Jacobs H. (2021). A Gestalt Theory Approach to Structure in Language. *Hypothesis and Theory*, 12, 1–25.
12. Jacques G., List J.-M. (2019). Why we need tree models in linguistic reconstruction (and when we should apply them). *Journal of Historical Linguistics*, 9(1), 128–167.
13. Kortlandt F. (2018). The Expansion of the Indo-European Languages. *Journal of Indo - European Studies*, 46(1/2), 219–231.
14. List J.-M. (2014). *Sequence comparison in historical linguistics*. Düsseldorf : DUP.
15. List J.-M. (2016). Beyond cognacy: historical relations between words and their implication for phylogenetic reconstruction. *Journal of Language Evolution*, 1(2), 119–136.
16. Weiss M. (2015). The comparative method. In C. Bower & B. Evans (eds.), *The Routledge handbook of historical linguistics*, 119–121. London : Routledge.

Додаткова:

1. Капранов Я. В. (2017). Гіпотетичні версії щодо географічної локалізації ностратичної прамови. Актуальні питання гуманітарних наук : міжвуз. зб. наук. пр. молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / гол. ред. М. П. Пантюк. Дрогобич : Посвіт. Вип. 17. С. 140–153.
2. Карпенко У. А. (2013). Трансляція смисла и трансформація значень первокорня : монографія. Київ : Освіта України.
3. Карпенко Ю. О. (2009). Вступ до мовознавства. 2-е вид. Київ : Академвидав.
4. Манакин В. Н. (2004). Сопоставительная лексикология. Киев : Знання.
5. Beekes R. S. P. (2011). *Comparative Indo-European Linguistics : An introduction*. 2nd edition. Amsterdam : John Benjamins Publishing Company.
6. Bomhard A. R. (1995). *Indo-European and the Nostratic Hypothesis : History of Research, Current Trends, and Future Prospects*. Boston, Massachusetts. USA.
7. Bomhard A. R., Kerns J. C. (1994). *The Nostratic Macrofamily : A Study in Distant Linguistic Relationship*. Trends in Linguistics, Studies and Monographs 74. Berlin : Mouton de Gruyter.
8. Bouckaert R. et al. (2012). Mapping the origins and expansion of the Indo-European language family. *Science*, 337(6097), 957–960.
9. Dolgopolsky A. (2005). *Nostratic grammar: synthetic or analytic? Aspects of Comparative Linguistics*. Moscow : RSUH Publishers. Vol. 1. P. 13–38.
10. Greenhill S. J. (2011). Levenshtein distances fail to identify language relationships accurately. *Computational Linguistics*, 37(4), 689–698.

Програмні засоби, Інтернет-ресурси, платформи, тощо:

1. Лучик В. В. (2014). Етимологічний словник топонімів України (відп. ред. В. Г. Складенко). Київ : Академія.
https://chtyvo.org.ua/authors/Luchyk_Vasyl/Etymolohichnyi_slovnnyk_toponimiv_Ukrainy/
2. Левицкий В. В. (2010). Этимологический словарь германских языков. Том I. Винница: Нова Книга. <http://nk.in.ua/pdf/780r.pdf>

3. Етимологічний словник української мови: В 7 т. Т. 6: У–Я (2012). (Ред. кол.: О. С. Мельничук (гол. ред.), В. Т. Коломієць, Т. Б. Лукінова, Г. П. Півторак, В. Г. Скляренко, О. Б. Ткаченко; Укладачі: Г. П. Півторак, О. Д. Пономарів, І. А. Стоянов, О. Б. Ткаченко, А. М. Шамота). НАН України. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. Київ : Наукова думка. <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-00-0197-8/978-966-00-0197-8.pdf>
4. Гумбольдт В. фон. О сравнительном изучении языков применительно к различным эпохам их развития. <http://www.philology.ru/linguistics1/gumboldt-84.htm>
5. Український лінгвістичний портал. <http://ulif.org.ua>

11. Додаткові ресурси (за наявності):

Посилання на електронні ресурси (не тільки відкриті), на яких розміщено додаткову інформацію щодо дисципліни – приклади контрольних та екзаменаційних завдань, тематика рефератів, методичні вказівки з виконання самостійної роботи тощо).

http://biblioclub.ru/index.php?page=main ub red	Университетская библиотека ONLINE
http://www.gramota.ru/	ГРАМОТА.РУ

12. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання якого передбачає навчальна дисципліна (за потреби).